

Nabucco'da tarihi imzalar atılıyor ama hatta kimin gaz vereceği hâlâ net değil

Ekonomi / 13/07/2009

*Hazar ve Ortadoğu gazını Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşıyacak Nabucco Doğalgaz Projesi'nin en önemli hükümetlerarası anlaşması bugün Ankara'da imzalanacak *Hattan geçecek gaz konusunda henüz hiçbir somut gelişme olmasa da katılımcı ülke ve şirketler Bakü-Ceyhan'da olduğu gibi kervanın yolda düzüleceğine inanıyor

DENİZ ZEYREK

ANKARA - Ortadoğu ve Hazar doğalgazını Avrupa'ya taşıyacak, Avrupa'yı doğalgaz konusunda Rusya'nın tekelinden kurtaracak Nabucco doğalgaz boru hattı projesinin en kritik adımı bugün Ankara'da atılacak.

Muhtemel doğalgaz tedarikçisi ülkelerle Avrupalı doğalgaz alıcıları aynı masa etrafında buluşturacak törende Gürcistan Cumhurbaşkanı Mikail Şaakaşvili'nin yanı sıra, Türkiye, Bulgaristan, Romanya, Macaristan ve Avusturya'nın Başbakanları ile çok sayıda bakan ve üst düzey bürokrat hazır bulunacak.

En büyük sorun gaz

Avrupa Yatırım Bankası, Avrupa Yeniden İmar ve Kalkınma Bankası ile Nabucco Konsorsiyu'nun finansmanını sağlayacağı projenin şimdilik en önemli sorunu, doğalgaz kaynağı bulmak.

ABD ve AB, Azerbaycan ile Türkmenistan'ı Rusya'nın etkisinden kurtarıp projeye aktif katılımlarını sağlamaya çalışıyor.

Irak, Mısır ve Suriye'nin de 'muhtemel tedarikçi' olarak görüldüğü projede, İran, en kolay kaynak olmasına karşın ABD'nin baskısı ve nükleer çalışmaları nedeniyle dışlanıyor. Tarihi imzaları atılacak

Nabucco'nun soru ve cevaplarla kısa hikayesi şöyle:

Projenin kapsamı nedir?

Nabucco, Ortadoğu ve Hazar havzası doğalgaz üreticileriyle Avrupalı tüketicileri buluşturmayı hedefleyen bir doğalgaz boru hattı projesi. Hat, Türkiye'nin ardından Bulgaristan, Romanya, Macaristan üzerinden Avusturya'ya ulaşacak.

Boru hattının uzunluğu toplamda 3300 kilometreyi bulacak ve doğalgaz kaynağına göre yaklaşık 1600 ile 2000 kilometresi Türkiye'den geçecek.

Ne zaman tamamlanacak?

Boru hattının inşasına 2011 yılında başlanması öngörülüyor. Boru hattından ilk gazın 2014'te pompalanması bekleniyor.

Ne kadar gaz taşınacak?

Nabucco boru hattından ilk etapta 8-10 milyar metreküp doğalgaz taşınacak. Miktar, yıllara sari olarak artacak ve maksimum kapasite yıllık 31 milyar metreküpe çıkarılacak (Türkiye Mavi Akım boru hattından 16, batı hattından 14 milyar metreküp doğalgaz alıyor).

Projeyi kim hayata geçirecek

Projeyi hayata geçirmek için Nabucco Konsorsiyumu adlı bir uluslararası şirket kuruldu.

Şirketin ortakları arasında Türkiye'den BOTAŞ, Bulgaristan'dan Bulgargaz, Romanya'dan Transgaz, Macaristan'dan MOL, Avusturya'dan OMV ve Almanya'dan RWE var. Fransa'nın doğalgaz şirketi Gaz de France'ın projeye katılma isteği, Türkiye'nin de etkisiyle reddedildi.

Proje maliyeti nedir, nasıl karşılanacak?

Proje maliyeti yaklaşık 8 milyar avro olacak. Maliyetin yüzde 30'unu şirketler kendi öz sermayeleriyle karşılayacak.

Avrupa yatırım bankası, maliyetin yüzde 25'ini, (2 milyar avro) finanse edecek. Londra merkezli İmar ve Kalkınma Bankası da projeye destek vereceğini duyurdu.

Törene kimler katılacak

Ankara'da yapılacak hükümetlerarası anlaşmanın imza törenine Türkiye'nin yanı sıra Bulgaristan, Romanya, Macaristan ve Avusturya'nın Başbakanları katılacak.

ABD'li kongre üyesi Richard Lugar ile Başkan Barack Obama'nın enerji konusundaki özel temsilcisi Büyükelçi Richard Morningstar, AB Komisyonu Başkanı Barosso, Gürcistan Cumhurbaşkanı Saakashvili de törende hazır bulunacak. Törende Suriye, Azerbaycan, Mısır, Türkmenistan ve Katar'dan bakanlar, Almanya'dan Enerji Bakanlığı müsteşarı yeralacak.

Hattan geçecek doğalgaz bulundu mu?

Nabucco boru hattına doğal gaz sağlanacak muhtemel ülkeler, Azerbaycan, Türkmenistan, Irak, Suriye, Mısır, Katar olacak. Kısa vadede hattın ilk kaynağının Azerbaycan olması bekleniyor.

ABD'nin ısrarı, Türkmenistan yönetimini de harekete geçirdi. Ancak Rusya'nın Azerbaycan ve Türkmenistan üzerindeki yakın markajı ve Projeden dışlanan İran'ın rahatsızlığı, Hazar Denizi'nden doğalgaz boru hattı geçirilmesini engelleyebilir ve Türkmen doğalgazının projeye dahil edilmezini geciktirebilir.

Türkiye, Azeri doğalgazına öncelik verilsin diye Irak'tan ve Suriye üzerinden kendi enterkonnekte sistemine, dolayısıyla da Nabucco'ya bağlanacak boru hatları için acele etmiyor. Özetle, imzası atılacak Nabucco'dan geçecek, netleşmiş tek metreküp bile doğalgaz bulunmuyor.

İmzadan sonra ne olacak

Hükümetlerarası anlaşmanın imzalanmasını, proje destek anlaşmaları izleyecek. Nabucco konsorsiyumu, ilgili ülkelerle ticari anlaşmalar imzalanacak. Daha önce Bakü Tiflis Ceyhan petrol boru hattında izlenen süreç, Nabucco'da da tekrarlanacak ve Konsorsiyum'un ülkelerle imzalayacağı anlaşmalar, çevre konularını, güvenceleri, mülkiyet haklarını, muafiyetleri, içerecek. Söz konusu ülke destek anlaşmalarının altı ay içinde tamamlanması hedefleniyor.

İran şimdilik yok

Avrupa Birliği ile Türkiye Nabucco'yu planladıkları ilk yıllarda doğalgaz kaynağı olarak İran'ı görmekteydi. Ancak, ABD yönetimi, İran'ın nükleer silahlanma konusunda dünya ve AB ile işbirliği yapmadığını gerekçe göstererek, İran'ın Nabucco'ya katılımını bir taviz olarak niteledi. Avrupalılar başta ayak direse de ABD, Azeri, Türkmen, Kazak ve Irak doğalgazının alternatif olarak düşünülmesini istedi ve bu ülkeler nezdinde Nabucco'ya katılım için aktif çaba harcadı. Bugünkü imza törenine ve toplantıya İran katılmayacak. İran'ın kısa vadede doğalgaz kaynağı olması da mümkün görünmüyor.

Rusya'nın tavrı nedir?

Bugün yapılacak törene Rusya da davet edildi. Enerji Bakanı Taner Yıldız, isterse Rusya'nın da projeye dahil olabileceğini söyledi.

Rusya'nın imza törenine ne düzeyde katılacağı son ana kadar belli olmadı. Dünyanın en büyük doğalgaz tekeli haline gelen Rusya, Hazar havzası ve Türk cumhuriyetlerinde hükümlerinin sürmesini istiyor. Türkiye'ye ikinci Mavi Akım boru hattını öneren Rusya, Azerbaycan ve Türkmenistan ile de birlikte hareket ederek, AB'nin Rusya'ya bağımlılıktan kurtulmaması için elinden geleni yapıyor.

Türkiye ne kazanacak?

Daha önce BTC için de yapılan bu tartışmanın yanıtı BTC'de verilen yanıtla aynı. İnşaat sırasında Türkiye'de 15 bin kişi istihdam edilecek. İşletme aşamasında da yaklaşık 500 kişi istihdam edilecek. Geçiş ücreti almayacak olan ülkeler, elde edilecek gelir vergisini paylaşacak. Boru hattının yaklaşık üçte ikisine ev sahipliği yapacak Türkiye'nin vergi gelirlerinin de üçte ikisini alması bekleniyor.

Yüzde 15'ten vazgeçtik

Bu rakamın yıllık 450 milyon avroyu bulacağı belirtiliyor. Türkiye, Nabucco'dan geçecek yıllık 37 milyar metreküp doğalgazın yüzde 15'inin Türkiye'ye satılması için garanti istiyordu.

Ancak bu istek diğer katılımcılarca olumlu karşılanmayınca, Türkiye bu isteğinden vazgeçti. Daha önce BTC boru hattında da benzer bir hesap yapan Türkiye, işletme giderliğinin yüksekliği nedeniyle amacına ulaşamamıştı. BTC'nin gelirlerinin tamamı giderler için kullanılmış, BOTAŞ zarar etmişti.

Neden Verdi'nin 'Nabucco'sunun ismi verildi?

2003 yılında Viyana'da yapılan AB Enerji Bakanları toplantısının gündemi Avrupa'nın doğalgaz kullanımında her geçen gün biraz daha Rusya'ya bağlanması ve bunun sakıncalarıydı. Toplantıda, Rusya'nın tekelden kurtulmak için Türkiye'nin kendi halinde yürüttüğü, Yunanistan'la bağlantı yapılmasını da içeren doğalgaz projeleri değerlendirildi ve Türkiye üzerinden bir hat yapılabileceği konuşuldu. Bakanlar, gerilimli toplantıların stresini atmak için gittikleri operada Nabucco Operası'nı izleyince ortaya çıkan projenin adı da Nabucco Doğal Gaz Boru Hattı oldu. Rivayete göre, isim babası BOTAŞ yetkilileri olmuş.

Nabucco'nun hikâyesi nedir?

İlk kez 1840 yılında Milano'da sergilenen Nabucco operası Giuseppe Verdi'nin eseri. Babil Kralı Nabukadnezar'ın (Nabucco) Kudüs kapılarına dayanır. Öldü sanılan kızları Abigail ve Fenena Yahudilerin elindedir. Kudüslüler, Fenena'yı barış için rehin tutmaktadır. Kudüs hahamı Zekeriya, Nabucco'nun kapıya dayanması karşısında Fenena'yı öldürmek ister. Ancak Fenena'ya aşık olan Kudüs Kralı'nın oğlu İsmail onu serbest bırakır ve vatan haini ilan edilir. Nabucco'nun bir esirden olan diğer kızı Abigail ise krallık tacını Fenena'ya kaptırmamak ve İsmail'i Fenena'nın elinden almak için harekete geçer. Nabucco, kızı kurtulur kurtulmaz, Yahudileri tutuklar ve Kudüs'ü yerle bir eder. Abigaile, Fenena'yı ve İsmail'i ortadan kaldırmak için babasının kendisine yetki verdiğini söyler, Fenena ve bütün Yahudi tutsakların öldürülmesini emreder. Askerler Fenena ve Yahudi tutsakları öldürmeye hazırlanırken, Kral Nabucco harekete geçer ve emrin uygulanmasını durdurur. Yahudileri evlerine gönderen Nabucco, Haham Zekeriya tarafından kutsanır.

ABD: Biz amigoluğunu yaptık, övgü Türkiye'nin

Nabucco töreni için Ankara'ya gelen ABD Başkanı'nın Avrasya Enerji Özel Temsilcisi Richard Morningstar, bugün atılacak imzanın kritik önemde olduğunu belirtti. Türkiye'nin Avrupalı

partnerleriyle gösterdiği kararlılığın övgüyü hakettiğini söyleyen Morningstar, ABD olarak adeta amigoluk yaptıklarını söyledi. Morningstar, Nabucco'ya büyük destek verdiklerini belirterek, "Türkiye'yi Avrupa'ya daha çok bağlayacak bir projede geline bu aşama, destekleyen ülkeler için büyük teşvik olacak. Atılacak imza, projenin doğru yolda gittiğini de gösteriyor" dedi. Morningstar şu mesajları verdi:

Rusya katılabilir: Rusya, gaz sağlama konusunda özgür. Ancak bu konu Nabucco taraflarının bileceği bir şey. Rusya'nın yapmak istediği Güney Akım boru hattı Nabucco'nun alternatifi olamaz.

İran'a şimdi karşıyız: Çabalarımıza karşılık vermeyen İran şu an projeye katılmamalı. İlişkiler normalleşirse, sorunlar çözülürse katılmak İran için teşvik de olabilir.

Ermenistan katılabilir: Türkiye ile Ermenistan arasında normalizasyon ve Karabağ sorununda ilerleme kaydedilirse Ermenistan enerji projelerine katılabilir.

Irak'ta taraflar anlaşmalı: Irak doğalgazının Nabucco'dan geçtiğini görmek istiyoruz. Ancak bu konuda merkezi hükümet ile kuzeydeki yerel yönetiminin kendi aralarında anlaşması gerekebilir.

Hazar geçişi mümkün mü: Türkmenistan'da Cumhurbaşkanı ile görüştük. Nabucco'ya desteğini güçlü bir şekilde açıkladı. Azerbaycan ile birlikte Hazar geçişi sorununu çözmek için çalışıyorlar. Böylece Hazar geçişini Avrupalılar inşa edebilecek.

Yıldız: Rusya da katılırsa şaşırmanın

Enerji Bakanı Taner Yıldız, "Anlaşmanın Ankara'da yapılacak olması Türkiye'nin jeopolitik öneminin vurgulanması bakımından önemlidir" dedi. Yıldız şunları söyledi:

* Kışın gaz krizi yaşanmayacak: Türkiye'nin yüzde 15 talebinden geri adım attığı, buna karşılık Nabucco'nun da sadece doğu-batı yönünde bir akış olmayacağı, aynı zamanda da batı-doğu yönünde de bir akış olacağı konusunda çıkan haberler doğrudur. Böylelikle Türkiye kış döneminde kriz durumunda kaldığı zaman Avrupa'dan da gaz alabilecek.

* Borular dolacak: Bu boru hattının dolması ile ilgili bir sorun yaşanmaz çünkü olması gerekenler; müşterinin hazır olması, hatların yapılmış ve gaz verecek ülkelerin belirlenmiş olmasıdır. İki kesimin Nabucco'da buluşacaklarına inanıyorum.

* İran davet edilmemiş: Uluslararası siyaset çok çabuk değişebiliyor. İki ülke arasındaki sıkıntılar iki yıl içinde iyileşebiliyor. Nabucco bu manada bir barış ve köprü rojesi olur. Örneğin yarın Rusya müşteri olursa şaşırmanın. Bu da mümkün Ayrıca İran da bu projenin parçası olabilir.

Prag'daki ana portföyle ilgili toplantıda İran davet edilmemiş. Ancak İran önemli bir tedarikçi. Bir kısım AB ülkelerinin ön anlaşmalar yaptılar. Gelecekte İran'ı da bu proje içinde görebiliriz."